

De echte vragen voor het accountantsberoep

Roger Dassen Heerlijk! Dat was mijn eerste reactie toen ik de toekomstverkenning van IFIAR, het International Forum of Independent Audit Regulators had gelezen. Eindelijk weer eens een rapport dat niet alleen kijkt naar de waan van de dag, maar echt probeert om te doorgronden waar het potentieel maar ook de zwakheden van het accountantsberoep zitten. Een eerste reactie, die gevolgd werd door een licht gevoel van schaamte, dat dit rapport moest komen van de toezichthouders en dat het beroep zelf niet in staat was om een zulk krachtige analyse en toekomstverkenning te produceren. Maar vooruit, laten wij het positieve element benadrukken.

Wat IFIAR gedaan heeft? In hun rapport 'Current Trends in the Audit Industry' maken zij een analyse van het accountantsberoep, stellen zij een aantal scherpe vragen, en geven zij aan wat mogelijke consequenties zouden kunnen zijn als de vragen niet naar tevredenheid kunnen worden opgelost. De toon van het rapport is neutraal, onderzoekend en constructief, een verademing in het accountantsdebat dat soms polariserend, populistisch en 'waan van de dag' gedreven is (aan beide zijden van het speelveld voor de goede orde). Het eerste onderwerp dat IFIAR bespreekt zijn de mogelijke gevolgen van de ontwikkeling van de grote 'firms' tot accountants- en adviesorganisaties, waarin de groei van de adviestak veelal groter is dan die van audit, met als gevolg dat het relatieve aandeel van de audit-business in deze organisaties sterk afneemt. IFIAR veroordeelt het multidisciplinaire karakter van de grote firma's niet. Sterker nog, vanuit oogpunt van innovatie en ontplooiingsmogelijkheden van talent ziet IFIAR zelfs voordelen in het model. Maar er worden wel – de juiste – kritische vragen gesteld. Zo wordt het accountantsberoep uitgedaagd om aan te tonen dat de adviescapaciteiten binnen de firma's ook (kunnen) worden aangewend om de kwaliteit van de audits beter te maken. Of om aan te geven welke waarborgen zij hebben ontwikkeld om ervoor te zorgen dat audit – ondanks het wellicht lagere groeipotentieel – toch voldoende managementaandacht en investeringscapaciteit krijgt toebedeeld binnen de samenwerkingsverbanden. Of om te verklaren hoe men om kan gaan met uiteenlopende beloningssystemen, waarbij voor auditors de kwaliteit van hun werk voorop moet staan, terwijl voor andere beroepsbeoefenaren vooral ook zaken

als commerciële prestaties alsmede de groei en winstgevendheid van hun praktijk leidend zullen zijn in de erkenning en beloning. De zorg van regulators is niet geheel onterecht. Wie naar de ontwikkelingen binnen Andersen in de jaren negentig kijkt, ziet zich bevestigd dat concurrentie tussen beroepsgroepen binnen een firma kan leiden tot een 'race to the bottom', waarbij kwaliteit het slachtoffer kan worden van een fanatieke strijd om relatieve winstgevendheid.

Een tweede topic is de concurrentie binnen de accountantsmarkt. Zo wordt de vraag gesteld wat er moet gebeuren om de concurrentie tussen de kantoren voornamelijk op kwaliteit te laten plaatsvinden. Wat kunnen de diverse marktpartijen, waaronder het audit committee, doen om dit te realiseren? Daarnaast wordt de vraag gesteld wat er moet gebeuren om te bewerkstelligen dat er voldoende aanbod blijft om ook de meer complexe audits te kunnen bedienen. Met onder meer de vraag hoe in geval van deconiture van een firma toch kan worden bewerkstelligd dat de audit-capaciteit binnen die firma (de partners en andere professionals) toch beschikbaar blijft binnen de markt. De vraag van de Engelse regulator aan elk van de grote kantoren om een recovery & resolution plan te ontwikkelen is een van de oplossingsrichtingen waaraan in dit kader gedacht kan worden.

Een derde topic betreft de governance van de grote firma's, en ruwweg valt dit hoofdstuk in een tweetal stukken uiteen. Enerzijds worden vragen gesteld over het internationale netwerk waarbinnen deze organisaties samenwerken. Moet er meer invloed naar deze netwerken toe, en moet er meer 'command & control' naar de wereldwijde organisaties toe, ten koste van de autonomie van de landenfirma's? Anderzijds worden vragen gesteld bij het partnershipmodel. Wat zijn de voor- en nadelen van dit model vanuit het oogpunt van bevordering van kwaliteit, en zou een toenemende invloed van onafhankelijke commissarissen – zoals in Nederland wordt geïmplementeerd – in dit kader behulpzaam kunnen zijn?

Een vierde topic betreft de arbeidsmarkt. Hoe kan audit voldoende aantrekkelijk blijven voor toptalent, wat kunnen de firma's doen om talent goed te ontwikkelen in landen waarin de opleidingsinfrastructuur kwalitatief achterblijft, maar ook: zijn de huidige accountancy-curricula nog wel voldoende relevant gelet op de

ontwikkelingen die de komende jaren in het accountantsvak worden verwacht. Anders gezegd, moeten niet steeds meer Beta-capaciteiten beschikbaar komen in een vakgebied waarin data-analyse en hoogwaardige technologische toepassingen een steeds belangrijker onderdeel gaan vormen van de dagelijkse praktijk? En tenslotte in dit verband, wat is de betekenis van offshoring van belangrijke stukken van het controlewerk?

Het laatste topic gaat over de invloed van technologie op het audit-werk, en is wat mij betreft het minst inspirerende onderdeel van het stuk. Natuurlijk worden vragen gesteld over data-analyse en de mogelijke impact daarvan op de controlekwaliteit, en terecht wordt de vraag gesteld of de controlestandaarden tegen het licht moeten worden gehouden om een wijdverbreide toepassing verder te faciliteren. Mijn bezwaar hier is dat de analyse en de vragen nog te veel blijven hangen in de controletechniek van historische financiële verslaggeving, terwijl de ECHTE uitdaging van het beroep juist zit in de vraag of assurance zich zou moeten verbreden naar andere elementen van business reporting, zoals controls, informatie over risico's, de kwaliteit van de business analyse, et cetera. Een ontwikkeling die IFIAR in de kern best begrijpt, gegeven hun opmerking dat het tijd wordt dat kantoren zich naast aandacht voor de kwaliteit van hun werk ook gaan bezighouden met de relevantie ervan.

Hoe dan ook, IFIAR heeft wat mij betreft een meer dan uitstekend rapport geschreven, en de handschoen geworpen naar het accountantsberoep en naar de grotere firma's. Spannend om te zien hoe het debat zich nu gaat ontwikkelen. Hopelijk net zo constructief als dit rapport is geschreven. Dit is niet de tijd voor het negeren van dit rapport, noch voor het defensief benaderen van de discussie. Het ontkennen dat er problematiek zou bestaan rondom de multidisciplinaire samenwerking is onnozel, net zo goed als het ontkennen van governance issues. Tijd dus voor een volwassen debat, waarin zowel kantoren, toezichthouders als andere stakeholders moeten proberen om de discussiepunten van alle kanten te belichten, met als oogmerk niet het handhaven of juist aanvallen van de status quo, maar het neerzetten van een beter accountantsberoep. We zijn er met elkaar bepaald aan toe! ■

Prof. dr R.J.M. Dassen RA is
Hoogleraar Auditing aan de VU,
tevens Global Managing Director
van Deloitte Touche Tohmatsu.

Literatuur

■ Independent Forum of Audit Regulators(2015).
Current Trends in the Audit Industry. IFIAR.

Geraadpleegd op [https://www.ifiar.org/IFIAR/
media/Documents/IFIAMembersArea/Mem-](https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIAMembersArea/Mem-)

[berUpdates/Member%20Updates/Current-Trends-in-the-Audit-Industry.pdf](#).